

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici, Miscellaneorum Observationum Libri quatuor

Petit, Pierre

Trajecti ad Rhenum, 1682

Cap. XIII. De fictionibus poëtarum, quales esse debeant? Servii de iis
monitum. De miserando Laocoontis & filiorum ejus interitu fictio
explicatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13245

Quos vero pardi generavere, semper insigni hoc carent: simili modo femina. Ibi clare e leone conceptos ab aliis pardi coitu genitis distinguit. Infra autem paulo post, quod de Leænæ adulterio dictum est, his verbis confirmat: Odore pardi coitum sentit in adultera leo, totaque vi consurgit in pœnam.

CAPUT XIII.

De fictionibus poëtarum, quales esse debeant? Servii de iis monitum. De miserando Laocoontis & filiorum ejus interitu fictio explicatur.

Nullam esse poësim sine fictione, & Socrates apud Platonem in Phædone sciscit, & Aristoteles in Poëtica confirmat. Sed non quævis fictio fabulave ad poëtæ institutum facit, sed quæ erudita est, & aliquid scitu dignum tegit, aut ad veritatem alludit. Hac fine præscriptoque, fingat sane poëta, & miraculis lectorum mentes detineat. nebulas autem Helicone ne legat, neve in eam amentiam prolabatur, ut putet sibi quidvis fingere & garrere licitum esse, aut pueriles nœnias & anilia deliramenta in Musarum sacra-ria introducere. Nam, ut Horatius in Arte ait,

Aut prodesse volunt, aut delectare poeta.
inanes igitur fabulas nihil prodesse palam est, sed neque delectare possunt. Quæ enim voluptas ex meris nugis capi potest? nisi forte aniculis & pueris, qui nondum ære lavantur. cordatis quidem viris nihil placere potest, nisi quod aut plane sit verum, aut ad verum ducat. Tales sunt fabulæ sapientum; tales & magnorum poëtarum, quæ ideo figuræ potius & simulacra veritatis, quam mendacia dici debent. Hæc quo-

quoque summi theologi *Augustini* sententia est, in libro *de quæst. Evangelic.* cap. ultimo, quem sequitur *Thomas* in 3. part. quæst. 55. artic. 4. *Augustini* verba hæc sunt: Non omne, quod fingimus, mendacium est, sed quando illud fingimus, quod nihil significat, tunc est mendacium. Cum autem fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Alioqui omnia, quæ a sapientibus, & sanctis viris, vel etiam ab ipso domino figurate dicta sunt, mendacia deputabuntur.

Atque hoc quidem *Augustinus* more suo acute & sapienter. Verum quia pauci illud, quod sub fabulis latet, verum deprehendere possunt, ideo vulgo creditur nihil aliud poëtas, quam aurium voluptati studere, eorum opera epulas esse otiosorum. At enimvero *Servius* in 3. *Aeneidos*, fictionem illam hastilium e Polydori cadavere germinantium detortam esse ab historia Romana ostendit. Traxit (inquit) hoc de historia Romana: nam Romulus captato augurio hastam de *Aventino* monte in palatium jecit: quæ fixa fronduit, & arborem fecit. Tum hoc salubre dat præceptum de fictionibus poëticis: Vituperabile enim est, poetam aliquid fingere, quod penitus a veritate discedat. Sed & huic sententiæ subscribit *Tzetzes*, commentario in *Hesiodum*, ubi fabulam omnem legitimi poëmatis, quæque poëtam constituat, oportere esse allegoricam docet. Ita ut tribus modis quos ibidem tradit, exponi possit: nempe σοιχειρωματικῶς, Ἰουχνῶς, ἠθρογενῶς καὶ πραγµατικῶς. primi modi exemplum ponit, cum *Vesta* exponitur esse terra; *Vulcanus*, ignis: alterius modi, si quis apud *Hesiodum* ignem, quem *Prometheus* *Jovi* furatus dicitur, vitam esse intellectualem dicat. Tertii, cum hanc ipsam fabulam de ignis inventionem accipimus.

Istud igitur & *Maronem* omnis poëticæ laudis regulam, secutum reperiet, quisquis satis ingenii & eruditionis habebit, ad profunda ejus scrutanda: cujus exemplum in-

signe, sed nulli animadversum subungere visum est ex 2. *Æneid.* ubi de morte Laocoontis & filiorum, quos a duobus serpentibus correptos, eorumque morsibus pereuntes inducit. Fabula autem est ejusmodi. Cum Trojani Sinonis fraude inducti, immane illud equi simulacrum in urbem illaturi viderentur, quod Sinon illud ex voto Minervæ sacrum diceret, Laocoon Neptuni sacerdos sorte ductus suspicās fraudem, machinæ illi hastam intorquet, statimque duo angues ingentes a Tenedo, & exercitu Græcorum per medium mare allabi cernuntur, qui terræ appulsi Laocoonem invadunt, cum duobus filiis & misere necant. Hinc ad Minervæ arcem & delubrum fuga se proripiunt, inibique sub pedibus Dæ, clypei que orbe protecti servantur. Noti sunt versus quibus id poëta exponit. Tametsi vero *Servius* re vera hoc Laocoonti accidisse ex *Euphoriōne* refert: quod piaculum contraxisset, coeundo cum uxore ante simulacrum numinis, verisimilius tamen est, a *Marone* hoc totum fuisse inventum, ac pro machina inductum, qua dignum vindice nodum explicaret, quomodo videlicet ausi sint Trojani tam enormem & concavam simulacri compagem transferre in urbem: Sane enim fidem omnem superat, nihil eos suspicatos mali latere sub tanta mole, uno Laocoonte excepto. Non saltem tam opportune monenti auscultare. Nec minus incredibile, sacerdotem ad aras solennes sacrificantem, in tanto hominum, ut par est credere, conventu corripī a serpentibus, neminem ex eo numero existere, qui Sacerdoti in tali necessitate suppetias ferat, vel certe qui ulciscatur, per mediam turbam sacrilegas bestias sine impune ad Minervæ asylum confugere. Jam quod de piaculo addunt, tam fabulosum credi debet, quam quod iidem poëtæ ajunt, Hippomenem & Atalantam uxorem ira numinum in leones conversos, in quorum templo concubuissent: quomodo igitur postea clandestinum facinus, inter virum & uxorem

rem

rem transactum in hominum notitiam pervenire potuit? Ab aliquo Deorum revelante? tanto igitur magis fabulosum.

Hoc ergo posito, quod verisimilius, ficta esse hæc, quæ ibi de Laocoonte narrantur, *Maronis* in eo figmento eruditionem & ingenium, ab historiis Græcorum arcessentis argumenta, ostendere operæ pretium est. Principio quaerendum censeo, quamobrem hos serpentes sive angues a Tenedo proficisci faciat? Deinde cur patrato facinore, ad Minervæ asylum confugere? Hæc silentio præterita a viris doctis, tanquam nihil habentia consideratione dignum, & temere inducta equidem miror: quæ quanto consilio in hunc modum composuerit poëtarum princeps, explicare hoc loco institui. Nosse igitur convenit ex historia illa belli Trojani, Minervam pro Græcis contra Trojanos stetitisse. Ita enim poëtarum omnium monumentis, qui ejus belli mentionem fecerunt, proditum est. Quod & Nasonis confirmat versiculus in elegiis:

Æqua Venus Teucris: Pallas in qua fuit.

Constat etiam ex eadem historia, *Palladium*, hoc est, ejusdem Deæ simulacrum *Διοπαῆς*, quod Trojæ in arce asservabatur, a Græcis furto sublatum fuisse, Diomede scilicet & Ulysse, *summæ castis custodibus arcis*, ut ibidem dicitur. Notandum insuper, effigiem istam Asiatici imperii pignus, tunc fuisse in exercitu Græcorum ad Tenedum insulam. Postremo, quod his consequens est, favisse Minervam Græcorum artibus, atque illi strophæ, quæ hic narratur. Quid enim aliud Minerva est, nisi vis mentis & solertia Græcorum propria? Ex his jam ad eorum, quæ proposui, explicationem venio.

Duo angues a Tenedo veniunt ad Laocoontem, quia duplex fuit Minervæ simulacrum: unum in arce majus & conspicuum omnibus: alterum breve & reconditum:

quod *Palladium* dictum est, imperii pignus. Auctor *Ser-
vius* ad hunc versum :

Sub pedibusque Dea clypei que sub orbe teguntur.

Dea. scilicet majoris simulacri, quod a cunctis videtur, nam quod colitur & breve est, latet, sicut *Palladium* fuerat. lego, nam quod colitur & latet, breve est, sicut *Palladium* erat. Cum ergo istud breve, quod erat sanctius, & a cælo demissum credebatur, tunc, ut dictum est, penes Græcos ad Tenedum insulam in insidiis subsidentes, esset; merito angues illi *Minervæ* sacri ex ea insula procedunt ad sacrilegum perdendum, quippe a *Dea* immissi. Nam erepto *Palladio*, quod erat pignus imperii & urbis sanctissimum, consequens fuit, ut *Dea* ipsa cujus erat ea effigies, ab urbe, ut mox subvertenda, una cum aliis *Deis* migraret. Ita enim veteres credebant, & *Maro* factum sub *Trojæ* cladem expresse notat :

Excessere omnes adytis arisque relictis

DI, quibus imperium hoc steterat. —

igitur & utrumque draconem, nempe & qui *Palladio* affidebat; & qui simulacro majori, indidem commigrare necesse fuit; & quo, nisi ubi *Palladium*? Iidem vero mox ad illam *Deæ* injuriam ulciscendam remeant: ne facinus in votivo, ut ferebatur, equi simulacro commissum, impunitum maneret, quod ut *Trojanis* magis persuasum esset, oppresso nocente, ad alterum *Deæ* simulacrum majus in arce relictum, confugiunt: inde scilicet denuo excessuri; alioqui non potuissent *Trojani* id divinitus & *Minervæ* ira factum resciscere, hocque modo in eam amentiam induci, ut talem machinam in urbem ipsi transferrent. Clarum id ex his *Maronis* versibus :

At gemini lapsu delubra ad summa dracones

Effugiunt, seseque petunt Tritonidis arcem :

Sub pedibusque Dea, clypei que sub orbe teguntur.

Tum vero tremefacta novus per pectora cunctis

*Insinuat pavor : & scelus expendisse merentem
Laocoonta ferunt ; sacrum qui cuspide robur
Laferit : & tergo sceleratam intorserit hastam.
Ducendum ad sedes simulacrum , orandaque Divæ
Numina conclamant. —*

His fatis explicatum arbitror consilium poëtæ in ea fictio-
ne , nunc de eruditione : nam explicandum superest ,
quare dracones potissimum in Laocoontem mittantur.
Ajo id sumptum esse ex historiarum monumentis. Nam
Athenis in arce , ubi erat templum & simulacrum Miner-
væ , *draconem* illi sacrum publice olim educatum fuisse ex
Plutarcho discimus, in *vita Themistoclis* ; ubi de oraculo agit,
quo Atheniensibus murum ligneum , quo se ab hostium in-
vasione defenderent , a Jove concessum fuisse Apollo edi-
xerat. Nam cum alii aliter interpretarentur , eorum sen-
tentiam probans Themistocles , qui *ligneum murum* naves
esse dicebant , ambiguitatem in oraculi verbis ceteris in-
superabilem solus sustulit , sed cum populo persuadere non
posset ut naves conscenderet , ad religionem & familiares
politicis artes se convertit. cum enim eo ipso tempore ,
quo hæc agitabantur , ædificii renuntiarent , non comparere
draconem illum Minervæ sacrum , intactas , ut illi appone-
bantur , ciborum primitias reperiri , arrepta occasione ,
Themistocles Deam ad mare relicta urbe dixit migrasse ,
populoque innuere , ut sequatur. *Plutarchi* verba , si quis
requirit , hæc sunt : Ἐνθα δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπορῶν τοῖς ἀν-
δρωπῖνοις λογισμοῖς προσάγει τὸ πλῆθος , ὡς περ ἐν τρα-
γωδίᾳ , μηχανὴν ἄρα , σημεῖα δαιμόνια καὶ χρησμὸς ἐπήγεν
αὐτοῖς. σημεῖον ἰδὲ λαμβάνων τὸ τῷ δράκοντι , ὃς ἀφανὴς
ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐκ τῆς σήκας δοκεῖ γενέσθαι. καὶ τὰς καθ' ἡ-
μέραν αὐτῷ προσιδεμένας ἀπαρχὰς εὐρίσκοντες ἀψάυσης οἱ ἱε-
ρεῖς ἀγγέλλον εἰς τὰς πολλὰς , Θεμιστοκλῆς λόγον δίδόντι ,
ὡς ἀπολέλοιπε τὴν πόλιν ἡ θεὸς , ὑψηλὴ πρὸς τὴν θάλατταν
αὐτοῖς. Ex quo loco habemus , & *draconem* Athenis edu-
ca tum ,

eatum, Minervæ sacrum, & Dea ab urbe digressa, non comparuisse. Sed & in Deæ simulacro draconem juxta ad ejus pedes sculptum fuisse tradit *Pausanias* in *Atticis*: Τὸ δὲ ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὁρθόν ἐστιν ἐν χιῶνι ποδίρει, καὶ οἱ κατὰ τὸ στήθον ἢ κεφαλὴν μεδύσης, ἐλέφαντι ἔστιν ἐμπεποιημένη, καὶ Νίκη τε ὅσον ἰεσάρων πηχῶν. ἐν δὲ τῇ χειρὶ δόρυ ἔχει, καὶ οἱ πρὸς ποσὶν ἄσπις τε κεῖται, καὶ πλησίον τῆς δόρυ ἔχει, δράκων ἐστίν. i. *Minerva signum recto statu est, cum tunica talari: & victoria cubitorum fere quatuor. manu hastam tenet: jacet ad pedes scutum: ad imam hastam draco. Quæ postrema Pausania verba pulchre his Maronis quadrant, lucemque afferunt:*

Sub pedibusque Dea, clypei que sub orbe teguntur.

Hæc sunt igitur, quæ e Græcorum historiis in hanc *Maronis* scenam, ex parte translata videri possint: certe ad eam historiam respexisse poetam eruditissimum putandum est, cum hos Minervæ injuriarum ultores *dracones* in hanc scenam induceret; primum quidem ab urbe digressos una cum domina, deinde ad sacrilegi supplicium remeantes.